

Анастасія Щербан

студентка 3 курсу спеціальності «Середня освіта (фізична культура)»

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород

Тетяна Хома

к. пед. н., асистент кафедри фізичного виховання

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. У статті розкрито питання сучасних підходів до формування культури мовлення майбутніх учителів фізичної культури, проаналізовано наукові розвідки з означеної проблеми, з'ясовано складові комунікативної функції, якими повинен володіти педагог. Виокремлено типові помилки, що мають місце у мовленні студентів, запропоновано окремі методи і прийоми, які впливають на формування культури мовлення майбутніх фахівців.

Ключові слова: культура мовлення, професійна компетентність, методи і прийоми, етика спілкування.

Abstract. The article describes the issue of modern approaches to the formation of the culture of future teachers of physical culture, analyzes scientific intelligence from the defined problem, the components of the communicative function, which must possess the teacher. The typical mistakes that take place in the lodging students are promoted, separate methods and techniques that influence the formation of the speech culture of future specialists are proposed.

Key words: speech culture, professional competence, methods and techniques, ethics of communication.

У сучасних умовах одним із завдань вищої школи є формування професійної компетентності випускників, здатних до самореалізації, креативності, творчого вирішення різноманітних завдань, пов'язаних з майбутньою фаховою діяльністю. Важливого значення в цьому аспекті набуває проблема культури мовлення, майбутніх учителів фізичної культури зокрема, позаяк саме педагог засобами слова мотивує учнів до розвитку рухової

активності, збереження й зміцнення здоров'я, професійних занять спортом, виховує морально-вольові якості.

Педагогічні ідеї про роль і місце мовленнєвої культури учителя відображені у працях В. Сухомлинського: «мовна культура людини – це дзеркало її духовної культури. Найважливішим засобом впливу на дитину, облагороджування її почуттів, душі, думок, переживань є краса і велич, сила і виразність рідного слова» [3, с. 202].

Проблема формування культури мовлення у центрі досліджень низки науковців (Берегова Г., Вашуленко М., Климова К., Коваль А., Лушпинська Л., Наумчук М., Окунович Т., Пентилюк М., Хома Т. та ін.). Культура мовлення розглядається вченими як володіння унормованим літературним мовленням в усній і писемній формах на всіх мовних рівнях, здатність використовувати мовні засоби, оптимальні для конкретної ситуації мовлення.

Питанню формування комунікативної культури майбутніх учителів фізичної культури присвячено наукові розвідки Т. Бугаєнко, А. Конюх, Г. Кондрацької та інших.

Відтак Г. Кондрацька акцентує увагу на комунікативній культурі майбутніх фахівців фізичного виховання й розглядає її як: «норми моральності, що характеризують сучасні норми спілкування і є необхідною вимогою у формуванні професійно-мовленнєвої культури» [2, с. 5013]. На основі аналізу досліджень науковців з визначеної проблеми автор зазначає, що комунікативна функція фахівця фізичного виховання характеризується умінням застосовувати термінологію, словесні методи, володіти навичками подачі команд для проведення стройових вправ, володіти командним голосом та технікою педагогічного мовлення; вмінням поєднувати вербальні та невербальні засоби спілкування, володіти педагогічним тактом та культурою педагогічного спілкування; мати навички організовувати співпрацю у процесі спілкування на уроках фізичної культури [2, с. 5014].

Щоденна комунікація студента та викладача, за переконанням Т. Бугаєнко, має широкий вплив на формування особистості, визначає в майбутньому його

успішність. Досягти високого рівня комунікативної культури майбутніх учителів фізичної культури можна завдяки стимулюванню студентів до активної самостійної роботи шляхом організації творчої взаємодії з викладачами, організації навчально-виховного процесу на засадах індивідуально-диференційованого підходу [1, с. 22].

Отже, формування культури мовлення вчителя фізичної культури вимагає дотримання лексичних, орфоепічних, граматичних, стилістичних норм, правил етики спілкування, володіння педагогічним тактом, здійснення інтелектуального, емоційно-вольового, морального впливу на учнів.

Метою дослідження є з'ясувати сучасні підходи до формування культури мовлення майбутніх учителів фізичної культури.

Культура мовлення студентів виявляється в мовленнєвій діяльності й тісно пов'язана з формуванням особистості. Реалізується на двох рівнях: 1) дотримання мовних норм у щоденному усному й писемному спілкуванні; 2) мовленнєва майстерність, яка виявляється в умінні вибрати із наявних мовних варіантів той, що є найбільш доцільним. Спостереження за усним мовленням студентської молоді у процесі науково-педагогічної діяльності дало змогу визначити типові помилки, серед яких: наявність діалектизмів, студентського жаргону, уживання слів у невластивому для них значенні, слів-паразитів, алогізми різного походження, неправильне вживання звертання, наголошування слів, оглушення дзвінких приголосних в кінці слова та перед глухими тощо.

Найбільш вживаним у професійній діяльності вчителя фізичної культури є монологічне мовлення, яке передається через команди («рушай», «праворуч» та інші), пояснення виконання завдань. У зв'язку з цим під час практичних занять, засідань наукового гуртка, у процесі спілкування слід застосовувати методи й прийоми, що впливатимуть на вдосконалення мовлення вчителя: відеоперегляд уроків переможців конкурсу «Учитель року» у номінації «Фізична культура»; аналіз прослуханого тексту дикторів українського телебачення, спортивних коментаторів; спостереження за роботою вебінарів в Інтернет-джерелах з

метою засвоєння нової термінології (платформи «Prometheus» (Курс «Нова фізична культура»); читання вголос окремих текстів фахового спрямування; робота із фаховою довідковою літературою: «Словник термінів та понять зі спортивних дисциплін» (укладачі Момот О. О., Шаповал Є. Ю., Зайцева Ю. В., Новік С. М.); «Словник-довідник основних термінів і понять з теорії та методики фізичного виховання і спорту» (Наумчук В. І.); «Словник основних термінів з фізичної культури, основ здоров'я» (Криворучко І. В.); взаємоаналіз конспектів уроків; проведення на заняттях фрагментів уроку фізичної культури.

З метою формування комунікативних умінь широко використовувались ділові ігри та навчальні проекти. Завдання викладача – мотивувати мовця удосконалювати своє власне мовлення. Доцільним, на нашу думку, є використання методу дискусії, за допомогою якого формується культура діалогічного (монологічного) мовлення. Для дискусій пропонувалися такі теми: «Мотивуємо учнів до занять спортом», «Роль культури спілкування у майбутній професійній діяльності», «Ідеальний вчитель фізичної культури» та інші.

Таким чином, нами розглянуто сучасні підходи до формування культури мовлення майбутніх учителів фізичної культури. На основі аналізу фахової літератури, нашого спостереження за мовленням студентів запропоновано методи і прийоми формування культури мовлення особистості.

Список використаної літератури

1. Бугаєнко Т. В. Формування комунікативної культури майбутніх учителів фізичної культури як науково-педагогічна проблема. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 8 (267), Ч. I, 2013. С.17-23

2. Кондрацька Г. Основні освітні траєкторії формування професійно-мовленнєвої культури майбутніх фахівців фізичного виховання. Section «Education» Traektoriâ Nauki = Path of Science. 2017. Vol. 3, No 9. С. 5010-5023.

3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О.Сухомлинський. Вибрані твори в 5-ти томах. Т.3. Київ,1977. 670 с.

